

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.korpo.pol.pl/cbos> E-mail: cbos@pol.pl

BS/23/23/98

OPINIE O POTRZEBIE WYCHOWANIA SEKSUALNEGO W SZKOŁACH

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LUTY '98

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

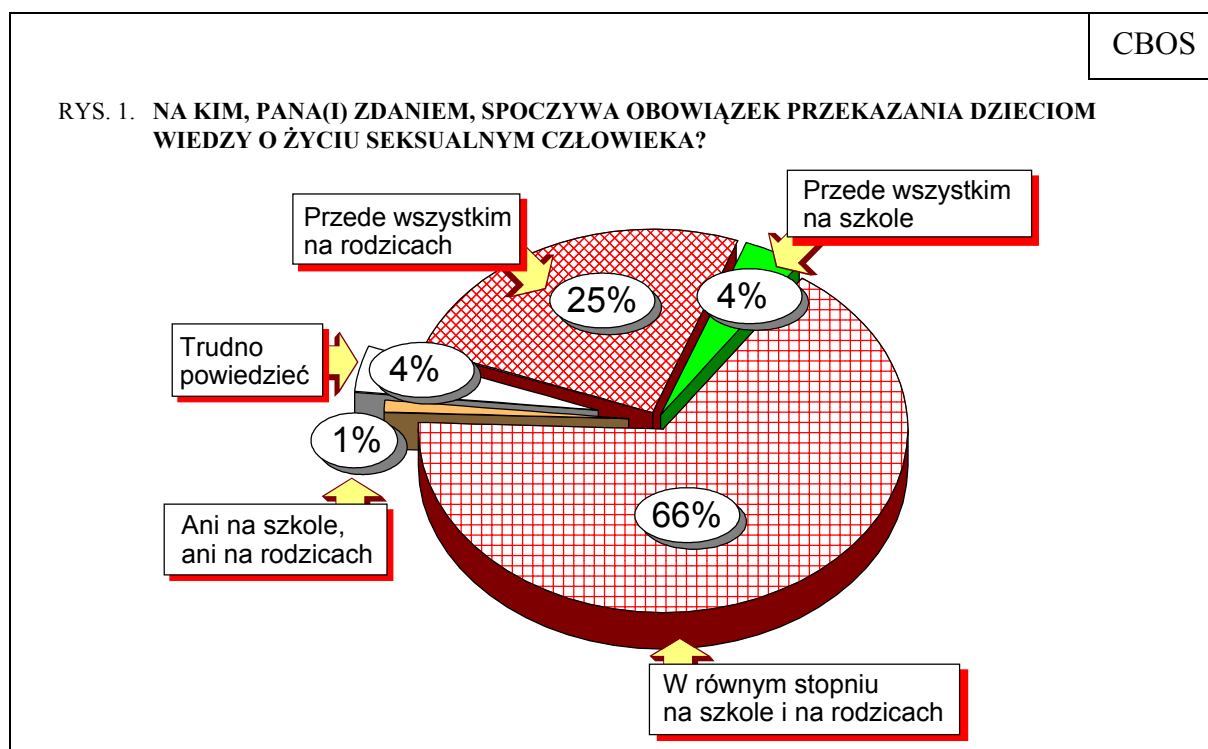
Wprowadzenie do szkół przedmiotu *Wiedza o życiu seksualnym człowieka* poprzedziły liczne spory, dyskusje i kontrowersje. Większość z nich dotyczyła przede wszystkim samego programu nauczania, ale także następujących kwestii: w jaki sposób ma przebiegać edukacja, czy ma to być odrębny przedmiot czy raczej program realizowany w ramach różnych przedmiotów oraz czy są środki finansowe na realizację przedsięwzięcia, doszkalać nauczycieli przedmiotu itp. Wydawało się, że wszelkie dyskusje w tej sprawie zostaną przerwane, jeśli prezydent podpisze znowelizowaną ustawę o planowaniu rodziny, w której skreślono zapisy dotyczące obligatoryjnego dla szkół organizowania osobnych zajęć z wiedzy o życiu seksualnym oraz obowiązku doszkalać nauczycieli w tej dziedzinie. W praktyce oznaczałoby to rezygnację z odrębnego przedmiotu poświęconego wychowaniu seksualnemu. W końcu grudnia '97 prezydent zawetował nowelizację ustawy o planowaniu rodziny, powołując się m.in. na międzynarodowe ustalenia, w myśl których rządy mają obowiązek zachęcać do opracowania programów edukacyjnych w tej dziedzinie. W wyniku tych poczynań oraz wskutek porozumienia między przedstawicielami Ministerstwa Edukacji Narodowej i Ministerstwa Finansów zapowiedziano, że od nowego semestru zostanie wprowadzony do szkół nowy przedmiot: *wiedza o życiu seksualnym człowieka*.

W styczniowym sondażu CBOS¹ zapytaliśmy ankietowanych, co myślą o potrzebie edukacji dzieci i młodzieży w tej dziedzinie oraz kto powinien im tę wiedzę przekazywać.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (92) przeprowadzono w dniach 16-20 stycznia '98 na 1153-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności Polski.

SZKOŁA CZY DOM?

Większość ankietowanych uważa, że przekazywanie dzieciom wiedzy o życiu seksualnym człowieka jest potrzebne, a obowiązek edukacyjny w równym stopniu spoczywa na nauczycielach i na rodzicach. Co czwarty (25%) badany opowiada się za nałożeniem tej powinności przede wszystkim na rodziców². Tylko nieliczni są skłonni obarczyć tym wyłącznie szkołę (4%).

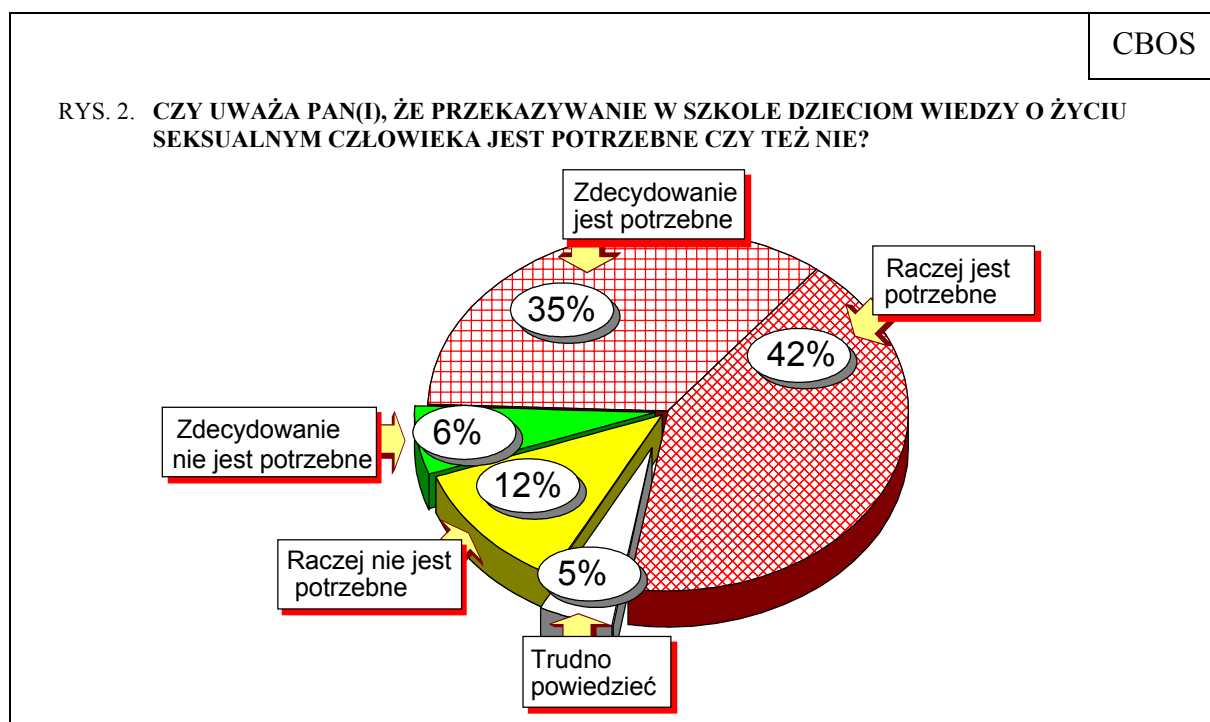
Większość badanych jest zdania, że dwa najważniejsze środowiska edukacyjne - dom i szkoła - w równej mierze powinny uczestniczyć w uświadamianiu dzieci i młodzieży. Takie właśnie przekonanie dominuje we wszystkich grupach społecznych i demograficznych. Wyjątek stanowi niezbyt liczna grupa osób uczestniczących w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu, w której przeważają opinie, iż obowiązek edukacji spoczywa głównie na rodzicach (47%).

² Z badań prof. Marii Trawińskiej przeprowadzonych trzy lata temu wynika, że mniej więcej co trzecia matka (30%) i co dwudziesty ojciec (5%) prowadzi ze swoimi dziećmi rozmowy uświadamiające. Por. I. Konarska, *Kolumbowie seksu*, „Przegląd Tygodniowy” z 28 stycznia '98.

Kobiety (29%) częściej niż mężczyźni (20%) uważają, że uświadomienie dziecka jest przede wszystkim obowiązkiem rodziców. Zapewne ma to związek z faktem, iż w rzeczywistości matki wielokrotnie częściej niż ojcowie rozmawiają z dziećmi na ten temat (por. przypis 2). Z opinią, że na rodzicach spoczywa obowiązek uświadomienia dziecka, częściej niż inni zgadzają się także osoby deklarujące prawicowe poglądy polityczne (33%) oraz najstarsi respondenci (33%). Ci ostatni też najczęściej nie mają wyrobionej opinii, kto powinien uświadamiać dzieci (11%).

CZY I JAK EDUKOWAĆ?

Większość ankietowanych (77%) jest zgodna co do tego, że przekazywanie dzieciom w szkole wiedzy o życiu seksualnym jest potrzebne. Mniej niż co piąty (18%) badany jest przeciwnikiem wychowania seksualnego w szkole, w tym 6% - to zdecydowani przeciwnicy. Co dwudziesty (5%) respondent nie ma wyrobionej opinii o potrzebie uświadamiania dzieci przez nauczycieli.

Warto zauważyć, że zarówno wśród zwolenników, jak i przeciwników wychowania seksualnego w szkole przeważa niezdecydowanie. Być może należy to łączyć z faktem, że publiczna dyskusja najczęściej dotyczyła takich problemów, jak: brak odpowiednio

przygotowanych kadr i odpowiednich podręczników, obawy przed nauczaniem przedmiotu zgodnie z określoną ideologią itp. Wobec tak ważnych problemów, co do których istnieje niepewność rozwiązań programowych, rezerwa odnotowana w odpowiedziach badanych wydaje się uzasadniona.

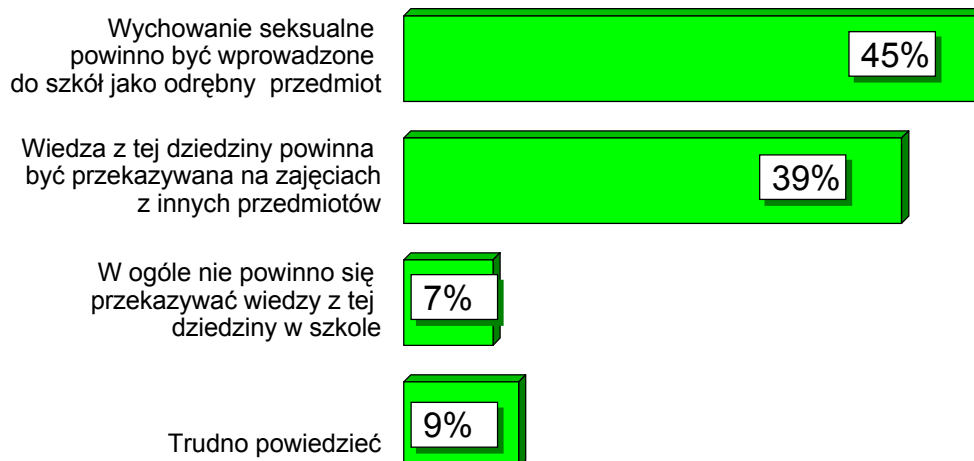
Nie zmienia to faktu, że we wszystkich grupach społecznych, zawodowych i demograficznych aprobata uświadamiania dzieci w szkole znacznie przeważa nad dezaprobatą, a różnice dotyczą tylko rozłożenia akcentów wypowiedzi.

Zdecydowanymi zwolennikami edukacji szkolnej w tym zakresie są przede wszystkim najmłodszy respondenci (44%), zwłaszcza uczniowie i studenci (50%), mieszkańcy dużych i największych miast, osoby z wyższym i średnim wykształceniem, a spośród grup społeczno-zawodowych - przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (54%). Zdecydowanie w kwestii przekazywania w szkole wiedzy o życiu seksualnym znacznie częściej przejawiają osoby w ogóle nie uczestniczące w praktykach religijnych (51%) oraz identyfikujące się z lewicą (46%) niż praktykujące regularnie raz lub kilka razy w tygodniu (odpowiednio 29% i 7%), deklarujące poglądy prawicowe (25%).

Przeciwnikami rozszerzenia edukacji szkolnej o wychowanie seksualne są przede wszystkim osoby najstarsze (33%), z wykształceniem podstawowym (27%), praktykujące kilka razy w tygodniu (39%). Opinię taką częściej wyrażają badani deklarujący poglądy prawicowe (25%) niż lewicowe (11%).

Przy dominującej akceptacji uświadamiania dzieci w szkole nie ma jednomyślności co do tego, czy ma to być odrębny przedmiot czy też przekazywanie wiedzy z tej dziedziny na innych lekcjach. Zdania na ten temat są podzielone - z przewagą akceptacji wprowadzenia odrębnego przedmiotu. Tylko nieliczni uważają, że szkoła nie powinna się tym zajmować. Taką opinię konsekwentnie wyrażają przede wszystkim osoby starsze, niewykształcone, uczestniczące w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu. Również co ósmy rolnik (12%) jest przeciwny lekcjom wychowania seksualnego w szkole.

RYS. 3. CZY UWAŻA PAN(I), ŻE WYCHOWANIE SEKSUALNE POWINNO BYĆ WPROWADZONE DO SZKÓŁ JAKO ODRĘBNY PRZEDMIOT, CZY TEŻ WIEDZA Z TEJ DZIEDZINY POWINNA BYĆ PRZEKAZYWANA NA ZAJĘCIACH Z INNYCH PRZEDMIOTÓW, TAKICH JAK NP. BIOLOGIA, JĘZYK POLSKI ITP.?

Nie wiemy, jakie były argumenty za wprowadzeniem osobnej lekcji wychowania seksualnego, a jakie przeciw temu. Wiadomo natomiast, że zwolennikami wprowadzenia odrębnego przedmiotu częściej są osoby młodsze niż starsze, częściej w ogóle nie praktykujące oraz identyfikujące się z lewicą niż regularnie praktykujące i deklarujące poglądy prawicowe.

★

★

★

Zróznicowanie opinii o tym, kto przede wszystkim powinien przekazać młodym ludziom wiedzę o życiu seksualnym człowieka wykazuje związek przede wszystkim z cechami demograficznymi, światopoglądowymi i powiązaną ze światopoglądem orientacją polityczną badanych. Również różnice poglądów dotyczących potrzeby wprowadzenia do szkół wiedzy o życiu seksualnym człowieka i sposobu jej przekazywania przebiegają według tych samych kryteriów, które wyznaczają spór o przedmiot i sposób nauczania wśród elit politycznych.

Tabela 1. Na kim, Pana(i) zdaniem, spoczywa obowiązek przekazania dzieciom wiedzy o życiu seksualnym człowieka? 1 - Przede wszystkim na rodzicach; 2 - Przede wszystkim na szkole; 3 - W równym stopniu na szkole i na rodzicach; 4 - Ani na szkole, ani na rodzicach

					(%)	
	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	25	4	67	1	4	1151
Płeć						
Mężczyźni	20	4	70	2	5	546
Kobiety	29	3	63	1	4	605
Wiek						
do 24 lat	20	2	76	1	1	160
25-34	19	2	76	0	3	205
35-44	27	3	68	0	2	247
45-54	20	4	72	2	2	215
55-64	29	5	58	3	5	140
65 lat i więcej	33	5	48	3	11	184
Miejsce zamieszkania						
Wieś	23	5	63	2	6	426
Miasto do 20 tys.	28	4	59	1	7	140
od 21 do 100 tys.	27	3	67	1	2	229
101-500 tys.	20	2	76	0	1	207
501 tys. i więcej mieszk.	27	0	70	2	1	149
Region						
Północny	27	2	69	0	3	136
Zachodni	23	4	72	1	0	122
Środkowozachodni	24	1	71	0	4	174
Środkowy	24	3	68	2	2	210
Wschodni	30	6	58	3	3	125
Południowo-wschodni	21	4	63	4	8	185
Południowo-zachodni	24	5	65	0	6	199
Wykształcenie						
Podstawowe	29	6	53	3	9	371
Zasadnicze zawodowe	23	3	72	0	3	321
Średnie	22	2	74	1	1	367
Wyższe	24	2	71	3	0	92
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	29	1	67	2	0	70
Prac. umysł. niż. szczebla	22	1	77	0	0	98
Pracownicy fiz.- umysł.	17	4	77	0	2	76
Robotnicy wykwalifikowani	20	1	74	1	4	138
Robotnicy niewykwalifik.	24	3	70	1	2	52
Rolnicy	17	4	72	0	7	59
Prywatni przedsiębiorcy	20	1	76	3	0	65
Bierni zawodowo						
Renciści	28	5	55	1	10	136
Emeryci	30	5	56	3	6	216
Uczniowie i studenci	25	0	75	0	0	64
Bezrobotni	23	7	66	3	3	107
Gospodynie domowe i inni	32	4	56	3	5	68
Pracujący poza rolnictwem						
Sfera budżetowa	27	3	70	0	0	114
Sektor państwowy	23	4	70	1	1	107
Sektor prywatny	20	1	77	1	1	287
Spółdzielczość	2	3	95	0	0	26
Dochody na jedną osobę						
Poniżej 200 zł	26	5	63	2	4	194
201 - 325	25	3	65	1	5	235
326 - 449	27	3	66	1	3	213
450 - 599	25	4	68	1	1	164
Powyżej 599 zł	24	3	70	1	2	184
Ocena własnych war. mater.						
Złe	22	5	69	0	4	304
Średnie	26	3	64	2	5	563
Dobre	24	3	69	2	3	282
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	47	4	40	2	5	51
Raz w tygodniu	27	4	62	2	4	569
Kilka razy w miesiącu	19	1	78	0	3	152
Kilka razy w roku	21	3	71	0	4	266
W ogóle nie uczestniczy	16	3	76	1	4	109
Poglądy polityczne						
Lewica	20	6	72	1	1	279
Centrum	20	1	74	2	3	343
Prawica	33	3	61	1	3	321
Trudno powiedzieć	26	6	56	2	10	206

Tabela 2. Czy uważa Pan(i), że przekazywanie w szkole dzieciom wiedzy o życiu seksualnym człowieka jest potrzebne czy też nie? 1 - Zdecydowanie jest potrzebne; 2 - Raczej jest potrzebne; 3 - Raczej nie jest potrzebne; 4 - Zdecydowanie nie jest potrzebne (%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	35	42	12	6	5	1151
Płeć						
Mężczyźni	37	43	10	4	6	546
Kobiety	33	41	14	8	4	605
Wiek						
do 24 lat	44	36	15	4	1	160
25-34	42	46	8	1	3	205
35-44	40	42	11	3	3	247
45-54	35	49	9	5	2	215
55-64	27	39	17	9	7	140
65 lat i więcej	19	35	17	16	13	184
Miejsce zamieszkania						
Wieś	26	45	14	8	7	426
Miasto do 20 tys.	40	34	14	6	7	140
od 21 do 100 tys.	37	45	13	3	2	229
101-500 tys.	43	41	8	4	4	207
501 tys. i więcej mieszk.	44	37	10	5	4	149
Region						
Północny	40	42	11	2	5	136
Zachodni	45	38	12	1	3	122
Środkowo-zachodni	30	40	18	6	6	174
Środkowy	41	43	6	1	8	210
Wschodni	27	38	19	11	5	125
Południowo-wschodni	24	47	13	6	3	185
Południowo-zachodni	40	41	10	5	3	199
Wykształcenie						
Podstawowe	22	42	16	11	9	371
Zasadnicze zawodowe	36	44	14	4	3	321
Średnie	45	40	9	3	3	367
Wyższe	45	44	6	2	3	92
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	54	33	6	1	6	70
Prac. umysł. niż. szczebla	38	49	9	2	1	98
Pracownicy fiz.- umysł.	40	46	12	0	3	76
Robotnicy wykwalifikowani	35	49	9	2	4	138
Robotnicy niewykwalifik.	25	58	11	5	2	52
Rolnicy	40	38	16	0	6	59
Prywatni przedsiębiorcy	34	59	6	2	0	65
Bierni zawodowo						
Renciści	25	32	17	16	10	136
Emeryci	25	39	16	11	9	216
Uczniowie i studenci	50	34	13	4	0	64
Bezrobotni	43	36	12	5	3	107
Gospodynie domowe i inni	35	41	14	8	2	68
Pracujący poza rolnictwem						
Sfera budżetowa	34	49	13	2	3	114
Sektor państwowy	35	54	9	2	0	107
Sektor prywatny	40	48	8	2	3	287
Spółdzielczość	65	31	5	0	0	26
Dochody na jedną osobę						
Poniżej 200 zł	32	47	10	5	6	194
201 - 325	30	45	12	8	4	235
326 - 449	39	39	14	4	4	213
450 - 599	34	39	18	6	4	164
Powyżej 599 zł	42	43	8	4	2	184
Ocena własnych war. mater.						
Złe	38	40	11	5	6	304
Średnie	30	44	14	7	5	563
Dobre	42	39	10	5	5	282
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	7	47	26	13	7	51
Raz w tygodniu	29	44	12	8	6	569
Kilka razy w miesiącu	41	39	14	3	3	152
Kilka razy w roku	43	41	10	3	3	266
W ogóle nie uczestniczy	51	33	9	2	5	109
Poglądy polityczne						
Lewica	46	39	9	2	4	279
Centrum	38	43	11	4	4	343
Prawica	25	45	16	9	6	321
Trudno powiedzieć	32	39	13	10	6	206

Tabela 3. Czy uważa Pan(i), że wychowanie seksualne powinno być wprowadzone do szkół jako odrębny przedmiot, czy też wiedza z tej dziedziny powinna być przekazywana na zajęciach z innych przedmiotów, takich jak np. biologia, język polski itp.?
 1 - Wychowanie seksualne powinno być wprowadzone do szkół jako odrębny przedmiot
 2 - Wiedza z tej dziedziny powinna być przekazywana na zajęciach z innych przedmiotów; 3 - W ogóle nie powinno się przekazywać wiedzy z tej dziedziny w szkole

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	45	39	7	9	1151
Płeć					
Mężczyźni	48	37	5	10	546
Kobiety	43	41	9	7	605
Wiek					
do 24 lat	66	27	3	3	160
25-34	57	34	3	5	205
35-44	44	46	3	7	247
45-54	42	47	6	5	215
55-64	41	33	14	12	140
65 lat i więcej	24	39	15	23	184
Miejsce zamieszkania					
Wieś	38	40	9	12	426
Miasto do 20 tys.	52	27	10	11	140
od 21 do 100 tys.	46	42	6	6	229
101-500 tys.	53	40	9	4	207
501 tys. i więcej mieszk.	48	42	3	8	149
Region					
Północny	50	37	7	6	136
Zachodni	55	33	5	7	122
Środkowo-zachodni	40	45	6	9	174
Środkowy	47	37	6	10	210
Wschodni	42	34	14	11	125
Południowo-wschodni	42	35	10	12	185
Południowo-zachodni	44	47	3	6	199
Wykształcenie					
Podstawowe	35	36	12	17	371
Zasadnicze zawodowe	48	42	4	5	321
Średnie	53	38	5	3	367
Wyższe	45	44	3	8	92
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	48	42	1	9	70
Prac. umysł. niż. szczebla	54	39	5	2	98
Pracownicy fiz. - umysł.	55	41	0	5	76
Robotnicy wykwalifikowani	53	40	4	4	138
Robotnicy niewykwalifik.	46	47	4	4	52
Rolnicy	48	29	12	11	59
Prywatni przedsiębiorcy	50	40	3	7	65
Bierni zawodowo					
Renciści	26	42	16	15	136
Emeryci	32	41	10	16	216
Uczniowie i studenci	64	30	4	2	64
Bezrobotni	54	32	6	9	107
Gospodynie domowe i inni	48	38	8	7	68
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	49	44	4	2	114
Sektor państwowy	53	42	2	3	107
Sektor prywatny	52	38	3	6	287
Spółdzielczość	48	48	0	4	26
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 200 zł	45	36	5	14	194
201 - 325	41	43	8	8	235
326 - 449	46	41	6	7	213
450 - 599	46	37	9	8	164
Powyżej 599 zł	47	42	5	5	184
Ocena własnych war. mater.					
Złe	43	40	7	10	304
Średnie	43	41	8	9	563
Dobre	53	35	4	8	282
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	21	44	24	11	51
Raz w tygodniu	42	40	9	8	569
Kilka razy w miesiącu	41	45	4	9	152
Kilka razy w roku	50	38	2	10	266
W ogóle nie uczestniczy	67	21	5	7	109
Poglądy polityczne					
Lewica	61	29	4	6	279
Centrum	46	42	5	7	343
Prawica	36	46	9	8	321
Trudno powiedzieć	38	34	12	16	206